

คำที่สะท้อนลักษณะความยากจนที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย: ตัวอย่างและ ข้อสังเกตบางประการ

Words Reflecting the Aspects of Poverty in Thai Folk Song: Certain Examples and Observation from the Research Study

ฤทัย สำเนียงเสนาะ¹

Ruetai Sumniengsanoh¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนด้านทรัพย์สินที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย และ 2) เพื่อจัดหมวดหมู่และแปลความหมายคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนด้านทรัพย์สินที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย ให้เป็นภาษาอังกฤษ สำหรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เป็นตัวอย่างการสร้างความรู้ความเข้าใจในภาษาที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยศึกษาวิเคราะห์จากหนังสือ “สุดยอดเพลงไทยในแผ่นดินรัชกาลที่ 9: บทเพลงไทยลูกทุ่ง” ซึ่งมีจำนวนเพลงทั้งสิ้น 199 เพลง จากนั้นจึงรวบรวมคำและ/หรือกลุ่มคำ ที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินที่ปรากฏอย่างเด่นชัด จำนวน 26 เพลง และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินที่ปรากฏอยู่วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งบางบทเพลงผู้ประพันธ์สะท้อนลักษณะความยากจนมากกว่าหนึ่งมิติ ส่งผลให้จำนวนเพลงที่รวบรวมตามลักษณะความยากจนด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย จำนวนเพลง ดังนี้ 1) คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านรายได้ ปรากฏอยู่ในเพลง จำนวน 21 เพลง 2) คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย ปรากฏอยู่ในเพลง จำนวน 7 เพลง 3) คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านอาหาร ปรากฏอยู่ในเพลง จำนวน 3 เพลง และ 4) คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม ปรากฏอยู่ในเพลง จำนวน 3 เพลง

คำสำคัญ : ความยากจน คนจน วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนานาชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, Lecturer Bachelor of Arts Program in English for International Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ฤทัย สำเนียงเสนาะ, teacherjib@hotmail.co.th

รับเมื่อ 17 ตุลาคม 2562 แก้ไข 5 พฤศจิกายน 2562 ตอบรับเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2562

ABSTRACT

The current research article aims to 1) analyze words and/or groups of word reflecting the poverty in the aspect of asset in Thai folk songs and 2) compile words' categories reflecting the poverty in the aspect of asset in Thai folk songs then translate them into English aiming to be employed in English Reading Instruction. A Thai Folk Song's book, namely, "The Greatest Thai Songs in the Reign of King Rama 9: Thai Folk Songs" was employed in the current research study. One hundred and ninety-nine Thai folk songs in the book were analyzed but only twenty-six songs reflect the relevant aspects. The research result will be analyzed and proposed in form of descriptive analysis.

According to the analysis and compilation, there are four categories of poverty in the aspect of asset in Thai folk songs. However, some song composers proposed more than one aspect in one song. All songs were categorized as follows: 1) Words and/or groups of word reflect the poverty in the aspect of asset related to a scarcity of income. There are twenty-one songs for the first category. 2) Words and/or groups of word reflect the poverty in the aspect of asset related to a dwelling. There are seven songs for the second category. 3) Words and/or groups of word reflect the poverty in the aspect of asset related to food. There are three songs for the third category. Additionally, 4) words and/or groups of word reflect the poverty in the aspect of asset related to clothes. There are three songs for the fourth category.

Keywords : Poverty, the poor, Thai Folk Songs

ภูมิหลัง

จากการได้มีโอกาสร่วมดำเนินโครงการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในท้องถิ่น ณ จังหวัดสระแก้ว ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นโดยพระบรมราโชบาย "ราชภัฏ พัฒนาท้องถิ่น" ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ผู้ทรงพระราชทานพระบรมราโชบายดังกล่าวให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ นับเป็นการเปิดโลกทัศน์ ให้ผู้วิจัยมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายและมิติของความยากจนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ในการสำรวจ เก็บข้อมูล และทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความยากจน เพื่อนำมาวิเคราะห์และดำเนินโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับกรอบแนวคิดเรื่อง "ความยากจน" และ "คนจน" ซึ่งพิจารณาจากเส้นความยากจน (Poverty line) ที่เป็นเครื่องมือชี้วัดความยากจน ทั้งยังเป็นเกณฑ์ที่จะสะท้อนระดับค่าครองชีพขั้นต่ำที่สุดที่มนุษย์จะยังชีพอยู่ได้ หากประชากรที่มีรายได้ต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจนถือว่าเป็นคน

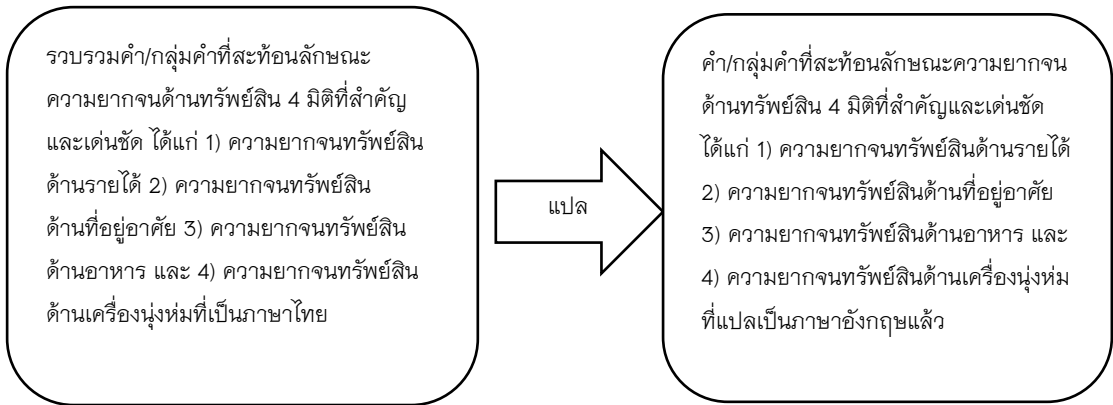
ยากจน เส้นความยากจนนี้จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) และยังได้รายงานไว้อีกว่า ระดับรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty line) มิได้วัดจากเรื่องเงินหรือทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว ในที่นี้ความยากจนยังสามารถวัดตามสภาพอื่น ๆ ได้อีกด้วย อาทิ ความยากจนตามระดับการศึกษา ความยากจนตามสภาพเศรษฐกิจ ความยากจนด้านอาหาร ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวมาสอดคล้องกับข้อพิจารณาของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546, หน้า 160-161) ซึ่งแบ่งมิติของความยากจนออกเป็นสี่มิติ ได้แก่ ยากจนทรัพย์สิน ยากจนโอกาส ยากจนอำนาจ และยากจนศักดิ์ศรี

เมื่อพิจารณาในทางวรรณกรรม แนวคิดเรื่องความยากจนนั้นมีปรากฏให้เห็นมาอย่างต่อเนื่อง แสดงได้ว่าวรรณกรรมนอกจากจะให้ความบันเทิงแล้วยังมีคุณค่าต่อชีวิตของผู้คนด้วย ดังที่ ธวัช ปุณโณทก (2527) ได้อธิบายถึงคุณค่าของวรรณกรรมพอสรุปได้ว่า วรรณกรรมนั้นต้องเอื้อต่อการชักจูงใจให้ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ซึ่งไม่หยุดนิ่งและประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้น ๆ

เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้วรรณกรรมจะต้องมีรูปแบบ และลักษณะเด่นชัด ไม่ซับซ้อน มีความง่ายเป็นพื้นฐาน เพื่อประสิทธิภาพอันแท้จริงในการเข้าถึงปวงประชาชน ดังที่ เจตต์ คชฤทธิ์ (2556, หน้า 189) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า วรรณกรรม เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าประเภทหนึ่ง ทั้งนี้เพราะ วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีลักษณะเด่นในการผสมผสานท่วงทำนองและคำร้องไว้อย่างมีศิลปะ ทั้งยังสามารถถ่ายทอดภาพชีวิตของคนไทยและสังคมได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุ วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งจึงเป็นกระจกส่องสะท้อนสังคมและวิถีชีวิตของผู้คนโดยผ่านมุมมองหรือทัศนะของนักประพันธ์ ทำให้วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมีฐานะเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ได้อย่างหลากหลาย และมีศิลปะ สำหรับในมิติของความยากจนนั้น กล่าวได้ว่า วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งสามารถสะท้อนภาพเหตุการณ์ เปิดมุมมอง และจุดประเด็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนในบริบทสังคมไทยได้อย่างน่าสนใจและมีพลัง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้วิจัยเป็นบุคลากรด้านการศึกษา และต้องสอนวิชาการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งการอ่านหรือ การแปลความหมายของภาษาที่สองสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษานั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท และวัฒนธรรมของภาษาด้วย จึงจะทำให้การอ่านและการแปล มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นด้วยว่า นักศึกษา แปลและตีความหมายคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยปราศจาก ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมในภาษา ทั้งยังขาดการวิเคราะห์ บริบทของคำที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นได้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์คำและ/หรือ กลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจน โดยพิจารณาตามข้อ พินิจของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546) เฉพาะในมิติของ ความยากจนในเชิงทรัพย์สิน เพื่อรวบรวมคำและ/หรือกลุ่มคำ มาแปลความหมายเป็นภาษาอังกฤษ สร้างความเข้าใจต่าง วัฒนธรรมในภาษา และนำไปเป็นตัวอย่างประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอนต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม ในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัย จะนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เฉพาะคำและ/หรือกลุ่มคำ ตัวอย่าง จากการศึกษารวบรวมตามขอบเขตของการวิจัยนี้ เท่านั้น ซึ่งจะนำเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่มีตัวอย่าง การแปลความหมายของคำและ/หรือกลุ่มคำที่เกี่ยวกับ ความยากจนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะ ความยากจนด้านทรัพย์สินที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย
2. เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่คำและ/หรือกลุ่มคำที่ สะท้อนลักษณะความยากจนด้านทรัพย์สินที่ปรากฏในวรรณกรรม เพลงลูกทุ่งไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกและรวบรวมวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยที่ปรากฏคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนด้านทรัพย์สิน จากหนังสือ “สุดยอดเพลงไทยในแผ่นดินรัชกาลที่ 9: บทเพลงไทยลูกทุ่ง” ซึ่งเป็นหนังสือที่กระทรวงวัฒนธรรมจัดทำขึ้นพิเศษเพื่อรวบรวมบทเพลงไทยที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและอยู่ในความทรงจำของประชาชน ตลอดระยะเวลา 70 ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งผู้วิจัยจะคัดเลือกคำและ/หรือกลุ่มคำ จากคำร้องหรือเนื้อหาของเพลงที่ต้องสะท้อนความยากจนในเชิงทรัพย์สิน มาศึกษาวิเคราะห์ ทั้งนี้ คำร้องหรือเนื้อหาของเพลงที่นำมาวิเคราะห์นั้น ต้องไม่ใช้กลวิธีการนำเสนอแบบสัญลักษณ์นิยมหรือแบบเหนือจริงจนไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความยากจนในเชิงทรัพย์สินได้

2. ขั้นศึกษาข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหรือหนังสือที่กำหนด โดยพิจารณาร่วมกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาความยากจนในเชิงทรัพย์สิน ตลอดจนศึกษาหลักการถ่ายทอดความหมายของภาษาหรือการแปลเพื่อประมวลเป็นองค์ความรู้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์คำและ/หรือกลุ่มคำจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สิน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ยากจนทรัพย์สินด้านรายได้ 2) ยากจนทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย 3) ยากจนทรัพย์สินด้านอาหาร และ 4) ยากจนทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม

4. ขั้นสรุปผลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประมวลความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลจากการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความยากจนทรัพย์สินด้านรายได้ 2) ความยากจนทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย 3) ความยากจนทรัพย์สินด้านอาหาร และ 4) ความยากจนทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม ดังจะยกคำและ/หรือกลุ่มคำที่รวบรวมได้เป็นตัวอย่าง ต่อไปนี้

1. ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านรายได้
นักประพันธ์เพลงได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของผู้ยากไร้ที่ตกอยู่ในภาวะอดตัดขัดสน ขาดแคลนรายได้ต้องทำงานหนัก แต่เงินก็ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ดังตัวอย่างคำร้องที่ปรากฏในเพลง ‘ยาใจคนจน’ ประพันธ์โดย สลา คุณวุฒิ ตอนหนึ่งว่า

“เป็นแฟนคนจน ต้องทนเหนื่อยน่อง
พินี้ไม่มีเงินทอง มารอรับความลำบาก
ในแต่ละวัน พินั้นต้องทำงานหนัก
ถ้าไม่มีใจรัก ใครหนอจะร่วมทางได้...”

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561, หน้า 178)

จะเห็นได้ว่า นักประพันธ์สะท้อนภาพความทุกข์ยากต้องทำงานหนักแต่ก็ยังมีรายได้ไม่เพียงพอ โดยเน้น กลุ่มคำที่ว่า ‘ไม่มีเงินทอง’ จึงทำให้ผู้หญิงที่มาเป็นคู่รักนั้นอาจรู้สึกได้ว่าต้องลำบากทุกข์ยากไปด้วย เนื่องจากเป็นแฟนของคนจนนั่นเอง

ตาราง 1 ตัวอย่างคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านรายได้

เพลง	ผู้ประพันธ์	คำและ/หรือกลุ่มคำ
1. บ่เป็นหยิ่งดอก	กานท์ การุณวงศ์	...บ่มีสตางค์...บ่มีเก้งนึ่งรด หยิ่งก็บ่มี...
2. กระเป่าแบน แฟนทิ้ง	สลา คุณวุฒิ	...เพราะบุญซีเงินที่ติดหล่ม ความรักจึงล้มยามจนที่ เลื่อมราศี...รักชมเมื่อคราว กระเป่าแบน ๆ ถูกแฟนตี จาก มองห้องยามยาก...

2. ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย กล่าวได้ว่าที่อยู่อาศัยคือทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่มักนำมาเป็นตัวชี้วัดหรือแสดงฐานะของบุคคล เป็นที่น่าสังเกตว่า คนจนมักอาศัยอยู่ใน

สิ่งปลูกสร้างที่ไม่หรูหรา เก๋าทรงโทรม อาจไม่สามารถคุ้มแดดคุ้มฝนได้ บางรายอาศัยอยู่ในบ้านเช่าหรือห้องเช่าที่ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ บางคนต้องเผชิญกับภาวะเรื้อรัง ไม่มีที่พำนักเป็นหลักแหล่ง อาจต้องอาศัยอยู่ตามสถานที่สาธารณะ ประสบกับความทุกข์ยากในชีวิต ดังตัวอย่างคำร้องที่ปรากฏในเพลง “ไอ้หนุ่มตังเก” ที่ ชลธี ธารทอง ประพันธ์ไว้ ดังนี้

“ไอ้หนุ่มตังเกรอนเร่หาปลา ล่องลอยนาวา
เห็นน้ำกับฟ้าเป็นเพื่อน... นอนบนตังเกแรมเดือน
...ผมจนปัญญาสิ้นดี...”

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561, หน้า 45)

สำหรับความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัยนั้น อาจเกิดได้จากการเปรียบเทียบตามค่านิยมในสังคมและสภาพเชิงรูปธรรมที่ปรากฏให้เห็นอย่างแท้จริงก็ได้ ทั้งนี้เพราะที่อยู่อาศัยเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่นิยมนำมาเป็นตัวชี้วัดเพื่อแสดงฐานะของบุคคลว่าจนหรือรวยได้ด้วย ในที่นี้หากพิจารณาจากบริบทของคำที่ปรากฏในบทเพลงอาจเข้าใจได้ว่านักประพันธ์ สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการณ์ของผู้ยากไร้หรือคนจนที่ต้องประกอบอาชีพ ซึ่งจะต้องร่อนเร่ไปตามที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พำนักเป็นหลักแหล่ง

ตาราง 2 ตัวอย่างคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย

เพลง	ผู้ประพันธ์	คำและ/หรือกลุ่มคำ
1. คนนอกสังคม	ป.ชื่นประโยชน์	สังคมเงินชั่งฉันแล้ว...ยิ่งจนยิ่งจืดสิ้นดี...ค้ำลงตรงไหนพักนอน ลัญจรมมาจากแดนไกล...
2. เพชรร่วมในสลัม	ไพบุลย์ บุตรชัย	...ผู้หญิงแบบนี้ ย่อมจะมีดวงใจเด็ด...จะอยู่กระต๊อบหรือตึกก็สวยเตะตา...

3. ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านอาหาร มนุษย์ทุกคนล้วนต้องการอาหาร อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ถ้าปราศจากอาหารหรือได้รับอาหารไม่เพียงพอ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มนุษย์ผู้นั้นอาจตกอยู่ในภาวะทุพโภชนาการ ร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง โดยปกติคนไทยนิยมบริโภคอาหารวันละ 3 มื้อ คือ มื้อเช้า มื้อกลางวัน และมื้อเย็น แต่สำหรับคนจนที่ขาดแคลนอาหารต้องอดมื้อกินมื้อหรือบริโภคอาหารที่จำเจ ทำให้ร่างกายขาด

สารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย ดังตัวอย่างเพลง “คนนอกสังคม” ที่ ป.ชื่นประโยชน์ ประพันธ์ไว้ ดังนี้

“สังคมเงินชั่งฉันแล้วหรือนี้ ยิ่งจนยิ่งจืดสิ้นดี
ดูโลกนี้ไม่มีแน่นอน หิวโหยเอาน้ำลูบท้องไปก่อน
ค้ำลงตรงไหนพักนอน ลัญจรมมาจากแดนไกล”

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561, หน้า 20)

จะเห็นได้ว่า นักประพันธ์สะท้อนภาพความอดอยากของผู้ยากไร้ ขาดแคลนอาหารบริโภค ถึงขั้นต้องตีมน้ำไปล่าแทนอาหาร ดังสำนวนในเชิงเปรียบเทียบว่า ‘เอาน้ำลูบท้อง’ ซึ่งมีความหมายในทำนองว่าเมื่อไม่มีอาหารบริโภคก็ตีมน้ำไปล่าไปพาลงก่อน

ตาราง 3 ตัวอย่างคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านอาหาร

เพลง	ผู้ประพันธ์	คำและ/หรือกลุ่มคำ
1. ดาวลูกไก่	บุญสม อยุธยา	...อยู่ดงกันดงยานนี้...ข้าวจะกล้าน้ำจะกินจะมีใครยื่นให้...พวกพักแพงแดงกว่าของเราก็กินตายหมด นึกสงสารเพราะจะอด...
2. ดาวมหาลัย	สัญญาลักษณ์ ดอนศรี	...กินแต่ปลาแร่ที่ไม่พาสเจอร์ไรซ์ กินกบกินอึ่งกินแย้ แมงจืด แมงจืดไปดักแต่กินแม่แต่กูดจี่ ที่อยู่ในกองขี้ควาย...

4. ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม เครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยสี่ที่สำคัญ ใช้ปกปิดร่างกาย ป้องกันความร้อนหนาว ไม่ให้เจ็บป่วยได้ง่าย ทั้งยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและค่านิยม สามารถเสริมสร้างบุคลิกภาพทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมได้ คนส่วนหนึ่งจึงวัดคุณค่าและฐานะด้วยเครื่องแต่งกายที่สวมใส่ด้วย อีกทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มก็อาจเป็นภาระทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว เพราะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันได้ ดังตัวอย่างเพลง ‘เด็กท้องนา’ ที่ สุรพล สมบัติเจริญ ประพันธ์ไว้ ดังนี้

“...เข้าตื่นขึ้นตอนควาย แยกไปทุ่งหมายมุ่งค้ำกล้า
กลืนโคลนสาปควาย ดิดกายหน้าอายชายหน้า
นุ่งค้ำสวมค้ำไว้ค้ำวาสนาอาภัพอับจน...”

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2561, หน้า 66)

อาจกล่าวได้ว่า ในบริบทคำและกลุ่มคำที่ปรากฏในเพลง ‘เด็กท่อนงา’ นี้ เป็นการสะท้อนถึงเครื่องแต่งกายของชาวบ้านชนบทที่ไม่หลากหลาย ทั้งรูปแบบและปริมาณ หรือแม้แต่ว่าความเหมาะสมต่อโอกาสในการสวมใส่ ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วชาวบ้านชนบทและยิ่งเฉพาะคนจนหรือผู้ยากไร้จึงจำเป็นต้องเลือกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่สามารถใช้ได้หลายสถานการณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกได้อย่างหลากหลาย เป็นที่น่าสังเกตว่า ผ้าสีพื้นโดยเฉพาะสีดำนั้นเป็นที่นิยมสำหรับชาวบ้านชนบทหรือผู้ยากไร้ และเมื่อพิจารณาจากบริบทของคำที่ปรากฏคำว่า ‘ไร้ค้ำ’ และ ‘อาภัพอับจน’ จึงยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้ยากไร้หรือคนจนที่จะต้องสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ตาราง 4 ตัวอย่างคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม

เพลง	ผู้ประพันธ์	คำและ/หรือกลุ่มคำ
1. วาสนาเจ้าลอย	สถาวร บุรีแสง	...โหมยง...คงลิมผ้าถุงลิมผักบุง ที่ปลายนา เจ้าลอยมันจนหน้า มนจึงไม่มา...
2. หยาดเหงื่อ เพื่อแม่	สลา คุณวุฒิ	ลูกทำงานหนัก...แม่นั้นล้าเค็ญ ขึ้นสวสลิ้งผืน เสื้อดงามบเคย ได้เห็น เลี้ยงลูกบนทางล้าเค็ญ ลูกเห็นแม่เหนื่อยมาพอ...

อภิปรายผล

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักประพันธ์เพลงในหนังสือ “สุดยอดเพลงไทยในแผ่นดินรัชกาลที่ 9: บทเพลงไทยลูกทุ่ง” ได้เลือกสรรถ้อยคำที่สะท้อนลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สิน ผ่านคำและ/หรือกลุ่มคำ โดยแบ่งเป็น 1) ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านรายได้ 2) ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านที่อยู่อาศัย 3) ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านอาหาร และ 4) ความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้ พบว่าลักษณะความยากจนในเชิงทรัพย์สินด้านรายได้เป็นลักษณะที่ได้รับการสะท้อนมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านที่

อยู่อาศัย ส่วนด้านอาหารและด้านเครื่องนุ่งห่มเป็นลำดับที่ได้รับการสะท้อนน้อยสุด

เนื่องจากความยากจนยังเป็นปัญหาหลักในสังคมไทย นักเขียน นักประพันธ์เพลงส่วนหนึ่งจึงหยิบยกประเด็นปัญหาดังกล่าวมาถ่ายทอดไว้ในบทเพลงของตน ทั้งยังได้สอดแทรกวิถีชีวิตและวัฒนธรรมลงในบทเพลง โดยอาศัยศิลปะแห่งการประพันธ์และท่วงทำนองของตนตรีมาเป็นเครื่องมือในการนำเสนออย่างเข้าถึงและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างมีชีวิตชีวา ด้วยเหตุนี้ คำร้องที่นักประพันธ์เพลงถ่ายทอดไว้จึงเป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์และสะท้อนภาพชีวิตของผู้คนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักประพันธ์เพลงก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คำร้องชีวิตอยู่ในสังคมร่วมสมัย รู้เห็นและเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างดี กอปรกับนักประพันธ์ส่วนใหญ่มักเป็นผู้เฝ้ามองชีวิต พิษิจ พิจารณาความเคลื่อนไหว และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างใคร่ครวญ วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายอยู่จนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ หากพิจารณาในมิติของการสะท้อนภาพความยากจนที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งเพลงหนึ่งอาจปรากฏภาพสะท้อนลักษณะความยากจนมากกว่าหนึ่งด้าน ซึ่งแต่ละด้านอาจมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีความยากจนในด้านใดด้านหนึ่ง จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะเผชิญกับความยากจนในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การมีเงินน้อยหรือรายได้ต่ำจึงสัมพันธ์กับความสามารถในการซื้อหาอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย รวมทั้งอาจไม่สามารถจ่ายเงินเพื่อเข้าอยู่อาศัยหรือครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยนั้น ๆ ได้ หรือแม้แต่อาจต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนเครื่องนุ่งห่มด้วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ภาพความยากจนในมิติต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง นักประพันธ์เพลงอาจไม่สามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างตรงไปตรงมามากนัก ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของความยากจนและผลกระทบจากความยากจน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเงื่อนไขของการประพันธ์เพลงที่จำกัด ทั้งการใช้ถ้อยคำ ท่วงทำนอง รวมไปถึงความยาวของคำร้อง ซึ่งแตกต่างจากวรรณกรรมบางประเภท เช่น เรื่องสั้นและนวนิยาย ที่สามารถขยายความ สอดแทรก ตลอดจนเพิ่มเติม

ข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับความยากจนไว้ได้มากกว่า ดังนั้น หากจะมีการนำคำหรือกลุ่มคำในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไปแปลเป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลอาจต้องใช้เทคนิคการแปลที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถสื่อสารได้อย่างตรงความหมายมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง ‘คำที่สะท้อนลักษณะความยากจนที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย: ตัวอย่างและข้อสังเกตบางประการ’ เป็นการศึกษาเพื่อคัดเลือกคำและ/หรือกลุ่มคำที่สะท้อนความยากจนในเชิงทรัพย์สิน ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเกิดประโยชน์และสามารถขยายผลไปสู่การทำทำความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนในมิติต่าง ๆ สามารถนำคำหรือกลุ่มคำที่ปรากฏในวรรณกรรมไปแปลความหมายได้อย่างชัดเจนและถูกต้องมากที่สุด ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). *สุดยอดเพลงไทยในแผ่นดินรัชกาลที่ 9: บทเพลงไทยลูกทุ่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เจด็จ คชฤทธิ์. (2556). ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง: มุมมองและข้อสังเกตบางประการ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี*, 3(2), 187-200.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). *บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและด้อยโอกาสในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระมหากษัตริย์คุณ ‘ในหลวง’ พระราชทานพระราโชบาย ‘ราชภัฏ’ พัฒนาท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/court-news/news_1060647 (27 กรกฎาคม 2561).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ความยากจนระดับประเทศและภาค*. เข้าถึงได้จาก social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_FullScreen.aspx?reportid=694&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=71 (12 พฤษภาคม 2562).

1. ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า เนื่องจากบทความนี้เป็นการศึกษาอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทย หากขยายการศึกษาโดยเปรียบเทียบกับวรรณกรรมประเภทอื่น เช่น เรื่องสั้นและนวนิยาย อาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. หากจะนำคำและ/หรือกลุ่มคำ ที่สะท้อนลักษณะความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไปแปลความหมายควรมีการแปลคำและ/หรือกลุ่มคำ อย่างวิเคราะห์และพิจารณาบริบทของคำโดยทำความเข้าใจและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในภาษาให้ชัดเจนอย่างถ่องแท้ก่อน